

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. lapkričio 4 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Driuko, Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas) ir Donato Šerno (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės L. D. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2021 m. balandžio 22 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės L. D. ieškinį atsakovui G. D. dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams padidinimo, išvadą teikianti institucija Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrius.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių išlaikymo nepilnamečiams vaikams dydžio pakeitimą (padidinimą), ir proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Kauno apylinkės teismas 2018 m. rugpjūčio 16 d. sprendimu nutraukė ieškovės L. D. ir atsakovo G. D. santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutarimu ir patvirtino sutartį dėl santuokos nutraukimo padarinių. Sutarties 3.3 punkte šalys susitarė, kad po santuokos nutraukimo atsakovas teiks išlaikymą trimis nepilnamečiams vaikams po 120 Eur kiekvienam vaikui kas mėnesį periodinėmis išmokomis iki jų pilnametystės.
3. 2020 m. rugpjūčio 6 d. ieškovė padavė ieškinį, kuriuo prašė pakeisti teismo patvirtintos sutarties dėl santuokos nutraukimo padarinių 3.3 punktą, padidinant iš atsakovo priteistą išlaikymą vaikams: priteisti iš jo vaikams A. D., gim. *duomenys neskelbtini*, A. D., gim. *duomenys neskelbtini*, ir A. D., gim. *duomenys neskelbtini*, kiekvienam vaikui po 235 Eur kas mėnesį periodinėmis išmokomis nuo ieškinio padavimo dienos iki jų pilnametystės.
4. Ieškovė nurodė, kad teismo priteisto iš atsakovo išlaikymo vaikams nepakanka, nes iš esmės pasikeitė jų poreikiai, išaugo prekių ir paslaugų kainos, pablogėjo ieškovės turtingumas. Atsakovas retai bendrauja su vaikais, todėl didesnė jų išlaikymo našta tenka ieškovei. Vaikams išlaikyti ji skiria po 470 Eur kas mėnesį kiekvienam vaikui. Šią sumą sudaro išlaidos vaikų maitinimui, aprangai, avalynei, socialiniam ugdymui, bendram lavinimui ir laisvalaikiui. Duktė A. lanko šokių pamokas, sūnus A. norėtų lankyti sportines treniruotes, o duktė A. – tenisą, be to, ji turi adaptacinių sutrikimų, todėl jai reikėtų lankyti papildomas pamokas (lietuvių kalbos, matematikos, geografijos, istorijos ir kitas). Ieškovė dirba UAB „Baltic Petroleum“ degalinės operatore, jos darbo užmokestis yra 700 Eur. Anksčiau ji dirbo dar ir papildomą darbą UAB „Bolt Services LT“; tačiau, šalyje paskelbus karantiną, šio darbo neteko. Ieškovė su vaikais gyvena nuomojamame bute, buto nuomos kaina yra 370 Eur. Ieškovė ir atsakovas yra solidariai atsakingi bankui pagal dvi kredito sutartis, kreditai paimti turint tikslą atlyginti atsakovo eismo įvykyje padarytą žalą, tačiau įmokas bankui moka tik ieškovė (po 190 Eur kas mėnesį), o atsakovas savo įsipareigojimų nevykdo. Dėl pirmiau nurodytų priežasčių ieškovės pajamos yra sumažėjusios ir jų nepakanka tam, kad vaikai lankytų būrelius ir papildomas pamokas. Išlaikyti vaikus ieškovei padeda jos artimieji ir draugai.
5. Atsakovas prašė ieškinį atmesti, nes, jo nuomone, ieškovė neįrodė, kad po teismo sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas vaikams, iš esmės pasikeitė jų poreikiai, žymiai padidėjo prekių ir paslaugų kainos ir dėl to yra pagrindas padidinti išlaikymą vaikams beveik du kartus. Atsakovas nurodė, kad jo vidutinis darbo užmokestis yra 430 Eur, jam priklausančys nekilnojamasis turtas ir automobilis nėra didelės vertės, todėl, priteisus iš jo ieškovės prašomą išlaikymą vaikams, jis nebus pajėgus išgyventi.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimų esmė

6. Kauno apylinkės teismas 2020 m. gruodžio 8 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies: Kauno apylinkės teismo 2018 m. rugpjūčio 16 d. sprendimu iš atsakovo priteistą išlaikymą trimis nepilnamečiams vaikams padidino iki 180 Eur kiekvienam vaikui kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis nuo ieškinio padavimo dienos iki vaikų pilnametystės.
7. Teismas nustatė, kad nuo 2018 m. rugpjūčio 16 d. teismo sprendimo priėmimo praėjo dveji metai ir šiuo metu šalių sūnui A. yra 15 metų, dukteriai A. – 9 metai, o duktė A. netrukus taps pilnametė. Duktė A. lanko šokių pamokas, sūnus A. norėtų lankyti sportines treniruotes, duktė A. norėtų lankyti tenisą, ji turi adaptacinių sutrikimų, todėl jai reikia lankyti papildomas pamokas.
8. Teismas padarė išvadą, kad po teismo sprendimo priėmimo iš esmės pasikeitė aplinkybės – vaikai paaugo ir natūraliai padidėjo jiems išlaikyti reikalingų lėšų suma, ieškovė neteko papildomo darbo, o norėdama suteikti vaikams geresnes gyvenimo sąlygas, išsinuomojo butą, dėl to jos pajamos sumažėjo. Teismas konstatavo, kad būtina pakeisti vaikų išlaikymo dydį, nes iš atsakovo priteisto išlaikymo vaikų poreikiams patenkinti nepakanka.
9. Dėl šalių turtingumo padėties teismas nurodė, kad ieškovė ir atsakovas gauna stabilias pajamas; abu turi įsipareigojimų kreditoriui; byloje nėra duomenų apie tai, kad atsakovo finansinė padėtis būtų sudėtinga; pagal esančius įrodymus atsakovo padėtis šiuo metu yra geresnė nei ieškovės; atsakovas neįtikino teismo, kad, būdamas jaunas (37 metų), sveikas, neturintis specialiųjų poreikių ir kitų išlaikytinių, uždirba tik 430

Eur per mėnesį.

10. Teismo vertinimu, ieškovės nurodytos išlaidos vaikams (kiekvienam vaikui po 470 Eur per mėnesį) yra pagrįstos, tačiau teismas, atsižvelgdamas į šalių turtinę padėtį, nusprendė padidinti išlaikymą kiekvienam vaikui iki 360 Eur, mokant kiekvienam iš tėvų po 180 Eur.
11. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal atsakovo apeliacinį skundą, 2021 m. balandžio 22 d. sprendimu pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir ieškinį atmetė.
12. Teismas konstatavo, kad ieškovė neįrodė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 3.201 straipsniui taikyti teisiskai reikšmingų faktinių aplinkybių, sudarančių pagrindą padidinti teismo priteistą išlaikymą nepilnamečiams vaikams. Teismas nurodė, kad ieškovė neįrodė, jog per dvejus metus nuo 2018 m. rugpjūčio 16 d. teismo sprendimo priėmimo iki kreipimosi į teismą dėl išlaikymo dydžio pakeitimo iš esmės pasikeitė vaikų poreikiai. Per šį laikotarpį vartojimo prekių ir paslaugų kainų indeksas padidėjo tik 4,2 procentinio punkto, todėl, teismo vertinimu, toks pasikeitimas nelaikytinas esminių vaikų poreikių pasikeitimo kontekste, be to, priteisto išlaikymo suma yra kasmet indeksuojama atsižvelgiant į infliaciją.
13. Teismas taip pat nurodė, kad nėra jokių duomenų, jog teismas, prieš tvirtindamas sutartį dėl santuokos nutraukimo padarinių, būtų atlikęs priežasčių, dėl kurių buvo sudaryta tokia sutartis, analizę, t. y. kodėl buvo nuspręsta nukrypti nuo teismų praktikoje nustatyto išlaikymo nepilnamečiams vaikams dydžio.
14. Teismo vertinimu, yra požymių, kad teismas, patvirtindamas šalių sutartį dėl santuokos nutraukimo padarinių, padarė aiškią teisės taikymo klaidą, kuri gali būti ištaisyta atnaujinus procesą byloje, išsprendžiant klausimą dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams dydžio nuo teisės į išlaikymą atsiradimo momento.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

15. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, priteisti iš atsakovo jos kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 15.1. Apeliacinės instancijos teismas iš esmės vertino ne pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, bet 2018 m. rugpjūčio 16 d. teismo sprendimo, kuriuo patvirtinta šalių sutartis dėl santuokos nutraukimo padarinių, teisėtumą, padarydamas išvadą, kad teismo priteistas iš atsakovo išlaikymas vaikams (po 120 Eur per mėnesį kiekvienam vaikui) neatitiko teismų praktikoje nustatyto išlaikymo dydžio, todėl teismas padarė aiškią teisės taikymo klaidą ir yra pagrindas atnaujinti procesą santuokos nutraukimo byloje. Ieškovės nuomone, apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutarties byloje [Nr. 3K-3-395-313/2018](#) išaiškinimų, kad: „teismų procesiniai sprendimai dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimo yra priskirtini tiems procesiniams sprendimams, kurie pasižymi galutinio teismo sprendimo (lot. *res judicata*) galios neįgyjimo ypatumu; kita vertus, šis ypatumas negali būti kvalifikuojamas taip, kad, sprendžiant klausimą dėl priteisto išlaikymo dydžio pakeitimo, gali būti grįžtama į teismo procesinio sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas, priėmimo momentu buvusią padėtį ir iš naujo (pakartotinai) atliekamas teisinis tokios padėties įvertinimas; teismo procesinis sprendimas dėl išlaikymo priteisimo tiek, kiek tokiu procesiniu sprendimu atliktas teisinis padėties, buvusios jo priėmimo momentu, kvalifikavimas (tiksliau – konstatavimas, kad priteisto išlaikymo dydis (sprendimo priėmimo momentu) proporcingas nepilnamečio vaiko poreikiams ir jo tėvų turbinei padėčiai bei užtikrina būtinas vaikui vystytis sąlygas), turi galutinio teismo sprendimo (lot. *res judicata*) galią, kaip ji suprantama pagal [CPK](#) 279 straipsnio 4 dalį, todėl šiuo aspektu nebegali būti peržiūrinamas“. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai vertino galimybę atnaujinti procesą santuokos nutraukimo byloje, be to, neįvardijo, kokią aiškią teisės normos taikymo klaidą padarė teismas.
 - 15.2. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė [CK](#) 3.53, 3.201 straipsnius ir nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartyje civilinėje byloje N. 3K-7-24/2013 pateikto išaiškinimo, kad: „nepriklausomai nuo to, ar išlaikymo dydis buvo vienašališkai nustatytas teismo ar šalių susitarimu, patvirtintu teismo sprendimu ([CK](#) 3.53 straipsnio 3, 4 dalys), visais atvejais teigtina, jog teismo sprendimu nustatytas išlaikymo dydis atitiko tuo metu buvusią to iš tėvų, kuris teismo sprendimu įpareigotas teikti išlaikymą, turinių galimybių ir vaiko (vaikų), kuriam priteistas išlaikymas, poreikių pusiausvyrą, užtikrinti galimybę patenkinti būtinus ar bent minimalius vaiko raidos poreikius“. Ieškovės nuomone, įvertinus tai, kad Kauno apylinkės teismas 2018 m. rugpjūčio 16 d. sprendimu patvirtino šalių sutartį dėl santuokos nutraukimo padarinių, darytina išvada, jog ji neprieštaravo viešajai tvarkai ir iš esmės nepažeidė nepilnamečių vaikų ar vieno iš sutuoktinių teisių ir teisėtų interesų. Apeliacinės instancijos teismo sprendimu ribojamas [CK](#) 3.201 straipsnio taikymas, pažeidžiamos nepilnamečių vaikų ir jų tėvų teisės į išlaikymo dydžio pakeitimą.
 - 15.3. Apeliacinės instancijos teismas, siekdamas pagrįsti proceso atnaujinimo instituto taikymą, nepagrįstai rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 3 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. 3K-3-10-378/2021](#), nes iš esmės skiriasi bylų faktinės aplinkybės.
16. Atsakovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti iš ieškovės kasaciniame teisme jo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
 - 16.1. Nepagrįstas kasacinio skundo argumentas, kad apeliacinės instancijos teismas nevertino pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo. Apeliacinės instancijos teismas aiškiai nurodė, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas naikinamas dėl to, kad ieškovė neįrodė [CK](#) 3.201 straipsnyje nustatytų pagrindų padidinti iš atsakovo priteistą išlaikymą vaikams.
 - 16.2. Apeliacinės instancijos teismo vertinimas, kad 2018 m. rugpjūčio 16 d. teismo sprendime galimai padaryta aiški teisės normos taikymo klaida, neturėjo jokios įtakos panaikinant pirmosios instancijos teismo sprendimą ir atmetant ieškinį. Apeliacinės instancijos teismas rėmėsi naujausia kasacinio teismo praktika ir aiškiai nurodė, kad 2018 m. rugpjūčio 16 d. teismo sprendimo vertinimą jis atliko įgyvendindamas pareigą būti aktyviam ir pateikė savo nuomonę dėl tinkamo ieškovės teisių įgyvendinimo būdo per proceso atnaujinimo institutą.
 - 16.3. Ieškovės cituojama kasacinio teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395-313/2018 neaktuali nagrinėjamai bylai, nes nurodytoje byloje nebuvo išimtinių aplinkybių, dėl kurių turėtų būtų iš naujo vertinamas priteisto išlaikymo dydžio proporcingumas.
 - 16.4. Apeliacinės instancijos teismas priėmė teisėtą sprendimą ir pagrįstai atmetė ieškinį. Ieškovė, siekdama pakeisti vaikams priteistą išlaikymą, turėjo įrodyti pasikeitusius vaikų poreikius. Tačiau šios aplinkybės ji iš esmės neįrodinėjo, o apsiribojo bendro pobūdžio teiginiais apie padidėjusius vaikų norus ir išaugusias prekių bei paslaugų kainas.

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nepilnamečiams vaikams priteisto išlaikymo dydžio pakeitimo (CK 3.201 straipsnis)

17. [CK 3.201 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad teismas gali pagal vaiko, jo tėvo (motinos) arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ar prokuroro ieškinį sumažinti arba padidinti priteisto išlaikymo dydį, jeigu po teismo sprendimo, kuriuo buvo priteistas išlaikymas, priėmimo iš esmės pasikeitė šalių turtinė padėtis.
18. Kasacinio teismo išaiškinta, kad teismo procesiniu sprendimu priteisto išlaikymo dydis gali būti peržiūrėtas (pakeistas) dviem pagrindais: 1) įvykus esminiam tėvų turtinės padėties pasikeitimui; 2) pasikeitus nepilnamečio vaiko poreikiams. Asmuo gali remtis abiem pagrindais, reikalaujamas pakeisti teismo procesiniu sprendimu priteisto išlaikymo dydį (pvz., savo turtinės padėties esminiu pablogėjimu ir nepilnamečio vaiko poreikių sumažėjimu (reikalaujant sumažinti išlaikymo dydį); savo turtinės padėties esminiu pablogėjimu ir nepilnamečio vaiko poreikių padidėjimu (reikalaujant padidinti išlaikymo dydį); ir kt.). Bet kuriuo atveju, nepriklausomai nuo pagrindo, tas asmuo, kuris reikalauja pakeisti teismo procesiniu sprendimu priteisto išlaikymo dydį, turi pagrįsti, kad egzistuoja faktinės aplinkybės, sudarančios pagrindą tą padaryti ([CPK 12 ir 178 straipsniai](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-395-313/2018](#), 27 punktą).
19. Kasacinio teismo praktikoje yra pasisakyta, kad teismas turi teisę pakeisti išlaikymo dydį ir formą ne visais atvejais, kai pasikeičia faktinės aplinkybės, sudarančios pagrindą peržiūrėti išlaikymo dydžio ir formos klausimą, o tik tais, kai tos aplinkybės pasikeitė iš esmės ir yra tikslinga peržiūrėti išlaikymo dydį. Kokio pobūdžio ir masto turtinės padėties pasikeitimas laikytinas esminiu, įstatyme nekonkretizuota. Šią įstatymo nuostatą aiškina ir taiko teismas bei konkrečioje byloje sprendžia, ar nurodoma asmens turtinė padėtis pasikeitė iš esmės, vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, taip pat prioritetingas vaiko teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principu ([CK 1.5 straipsnio](#) 4 dalis, 3.3 straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-628/2006](#); 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-529/2014](#); kt.).
20. Kasacinis teismas akcentuoja, kad nustatant, ar pasikeitė (išaugo) vaiko poreikiai, būtina atsižvelgti į tai, kad visapusiškam vaiko vystymuisi turi būti tenkinami ne tik jo būtinieji poreikiai (maistas, apranga, higiena ir pan.), bet skiriamas dėmesys vaiko laisvalaikio, bendravimo, saviraiškos pomėgiams, lavinami gabumai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-294/2010](#)).
21. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Kauno apylinkės teismas 2018 m. rugpjūčio 16 d. sprendimu patvirtino šalių sutartį dėl santuokos nutraukimo padarinių, pagal kurią atsakovas įsipareigojo teikti išlaikymą trims nepilnamečiams vaikams po 120 Eur kiekvienam vaikui kas mėnesį iki jų pilnametystės. Praėjus dvejais metams nuo teismo sprendimo priėmimo, ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama padidinti iš atsakovo priteistą išlaikymą vaikams iki 235 Eur, ieškinį grindė tuo, kad padidėjo vaikų poreikiai pablogėjo jos turtinė padėtis pablogėjimu.
22. Taigi, ieškovė, prašydama padidinti iš atsakovo priteistą išlaikymą trims nepilnamečiams vaikams, turėjo įrodyti faktines aplinkybes, kuriomis grindė ieškinį, – esminį vaikų poreikių padidėjimą ir savo turtinės padėties pablogėjimą ([CPK 178 straipsnis](#)). Šiuo klausimu byla nagrinėjusių teismų pozicijos išsiskyrė. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad ieškovė įrodė faktines aplinkybes, kuriomis grindė ieškinį, todėl ieškinį patenkino iš dalies, o apeliacinės instancijos teismas padarė priešingą išvadą, nurodydamas, kad ieškovė neįrodė vaikų poreikių pasikeitimo, todėl ieškinį atmetė.
23. Kasacinio teismo nuosekliai formuojamoje įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą reglamentuojančių civilinio proceso teisės normų ([CPK 176, 185 straipsniai](#)) aiškinimo ir taikymo praktikoje nurodyta, kad įrodinėjimo tikslas – teismo įsitikinimas, pagrįstas byloje esančių įrodymų tyrimu ir vertinimu, jog tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistuoja arba neegzistuoja ([CPK 176 straipsnio](#) 1 dalis). Faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas to fakto buvimu. Įrodymų vertinimas pagal [CPK 185](#) straipsnį reiškia, kad bet kokios ginčiui išspręsti reikšmingos informacijos įrodomąją vertę nustato teismas pagal vidinį savo įsitikinimą. Kasacinis teismas ne kartą savo nutartyse yra pabrėžęs, kad teismas, vertindami šalių pateiktus įrodymus, remiasi įrodymų pakankamumo taisykle, o išvada dėl konkrečios faktinės aplinkybės egzistavimo daroma pagal vidinį teismo įsitikinimą, grindžiamą visapusišku ir objektyviu visų reikšmingų bylos aplinkybių išnagrinėjimu. Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-52/2014](#); 2015 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-290-706/2015](#); 2015 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-420-969/2015](#); 2016 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-192-219/2016](#), 63 punktą; 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-106-421/2018](#), 22, 23 punktai; kt.).
24. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad nuo Kauno apylinkės teismo 2018 m. rugpjūčio 16 d. sprendimo priėmimo, kuriuo kiekvienam vaikui iš atsakovo priteista po 120 Eur išlaikymo, praėjo dveji metai. Priteisiant šio dydžio išlaikymą šalių dukteriai A. buvo 15 m., sūnui A. – 13 m., dukteriai A. – 7 m. Šiuo metu šalių sūnui A. yra 15 m., dukteriai A. – 9 m., o dukterė A. netrukus taps pilnametė. Dukterė A. lanko šokių pamokas, dukterė A. norėtų lankyti tenisą, ji turi adaptacinių sutrikimų, mokosi pagal palengvintą mokymo programą, jai reikėtų lankyti papildomas pamokas (lietuvių kalbos, matematikos, geografijos, istorijos ir kitas), sūnus A. norėtų lankyti sportines treniruotes. Teismas konstatavo, kad, vaikams augant, lankant mokymo įstaigą, papildomus užsiėmimus, kiekvieną mėnesį išlaidos, susijusios su mokymusi, ugdymu ir kitais poreikiais, neišvengiamai padidėjo, todėl neabejotinai pasikeitė vaikų poreikiams tenkinti reikalingų lėšų dydis. Teismas taip pat nustatė, kad ieškovė nebedirba papildomo darbo UAB „Bolt Services Lt“ norėdama suteikti vaikams geresnes gyvenimo sąlygas, ji išsinuomojo butą, nuomos mokesčiai 370 Eur per mėnesį, ieškovė ir atsakovas yra solidariai atsakingi „Bigbank AS“ filialui pagal dvi kredito sutartis, tačiau mokesčius bankui moka tik ieškovė, po 190 Eur per mėnesį, o atsakovas savo įsipareigojimų nevykdo. Teismas konstatavo, kad pasikeitė ieškovo turtinė padėtis – sumažėjo jos pajamos. Dėl nustatytų aplinkybių teismas padarė išvadą, kad nuo Kauno apylinkės teismo 2018 m. rugpjūčio 16 d. sprendimo priėmimo iš esmės pasikeitė padėtis – padidėjo vaikų poreikių apimtis, o kartu su ja – ir šiems poreikiams patenkinti reikalingų lėšų suma, todėl būtina pakeisti Kauno apylinkės teismo 2018 m. rugpjūčio 16 d. sprendimu priteisto išlaikymo dydį, nes šiuo metu iš atsakovo priteisto išlaikymo vaikų poreikiams patenkinti nepakanka. Teismas, atsižvelgdamas į šalių turtinę padėtį, ieškinį patenkino iš dalies – padidino iš atsakovo priteistą išlaikymą vaikams iki 180 Eur kiekvienam vaikui kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis nuo ieškinio padavimo dienos iki vaikų pilnametystės.
25. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė, konstatuodamas, kad ieškovė neįrodė [CK 3.201](#) straipsnio nuostatoms dėl priteisto išlaikymo dydžio padidinimo taikyti esminio teisiskai reikšmingų faktinių aplinkybių, sudarančių pagrindą nustatyti išlaikymo dydį, pokyčio per laikotarpį nuo teismo sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas, priėmimo iki kreipimosi į teismą dėl išlaikymo dydžio pakeitimo. Apeliacinės instancijos teismas sprendime nenurodė argumentų, kodėl nesutiko su pirmosios instancijos teismo pateiktu įrodymų vertinimu ir padarytomis išvadomis.
26. Iš apeliacinės instancijos teismo sprendimo turinio matyti, kad teismas faktiškai netyrė ir nevertino įrodymų, kurie buvo nagrinėjami ir vertinami pirmosios instancijos teisme, t. y. įrodymų dėl vaikų poreikių padidėjimo ir ieškovės turtinės padėties pablogėjimo. Atmesdamas ieškinį, apeliacinės instancijos teismas nenurodė, kad pirmosios instancijos teismas pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą. Savo išvadą dėl ieškinio nepagrįstumo apeliacinės instancijos teismas pagrindė iš esmės vieninteliu deklaratyviu

argumentu, t. y. kad ieškovė nepateikė įrodymų, patvirtinančių jos teiginius, kad per dvejus metus iš esmės pasikeitė vaikų poreikiai, pvz., atsirado esminės išlaidos specialiesiems poreikiams tenkinti, pasikeitė būsto išlaikymo išlaidos, atsirado esminiai ugdymo proceso pasikeitimai ar pan. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad toks apeliacinės instancijos teismo sprendimas neatitinka [CPK 270, 331 straipsnių](#) reikalavimų. Taigi, apeliacinės instancijos teismas nepaneigė pirmosios instancijos teismo nustatytų aplinkybių dėl vaikų poreikių padidėjimo, ieškovės turinės padėties pablogėjimo ir dėl to padarytos išvados, kad yra pagrindas padidinti išlaikymą vaikams, nes šiuo metu iš atsakovo priteisto išlaikymo jų poreikiams patenkinti nepakanka.

27. Kasacinis teismas iš naujo įrodymų nevertina ir fakto klausimų nesprendžia, o apskūstus teismo procesinius sprendimus patikrina teisės taikymo aspektu ([CPK 353](#) straipsnio 1 dalis). Šiuo atveju teisėjų kolegija nenustatė, kad pirmosios instancijos teismas, vertindamas įrodymus ir nusprenddamas ieškini patenkinti iš dalies, t. y. padidinti iš atsakovo priteistą išlaikymą vaikams nuo 120 Eur iki 180 Eur, pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles, ar netinkamai taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias priteisto išlaikymo nepilnamečiam vaikui pakeitimą.

Dėl teismo sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas nepilnamečiam vaikui, galios

28. Apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalyje „dėl bylos procesinės baigties“ nurodyta, kad nėra jokių duomenų, jog teismas, prieš tvirtindamas šalių sutartį dėl santuokos nutraukimo padarinių, būtų atlikęs priežasčių, dėl kurių buvo sudaryta tokio pobūdžio sutartis, t. y. dėl kurių buvo nuspręsta nukrypti nuo nusistovėjusios teismų praktikos nustatant išlaikymo periodinėmis išmokomis nepilnamečiams vaikams dydį, analizę. Dėl to apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad yra požymių, jog teismas, savo sprendimu nutraukdamas santuoką ir patvirtindamas šalių pateiktą sutartį dėl santuokos nutraukimo padarinių, padarė aiškią teisės taikymo klaidą, kuri gali būti ištaisyta atnaujinus procesą byloje, išsprendžiant klausimą dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams dydžio nuo teisės į išlaikymą atsiradimo momento.
29. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad teismų procesiniai sprendimai dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimo yra priskirtini tiems procesiniams sprendimams, kurie pasižymi *res judicata* galios neigijimo ypatumu, nes tokiu teismo procesiniu sprendimu nustatytas nepilnamečiam vaikui išlaikymo dydis gali būti pakeistas. Kita vertus, šis ypatumas nereiškia, kad toks procesinis sprendimas neturi privalomoios galios. Kol nepriimtas naujas teismo sprendimas dėl išlaikymo dydžio pakeitimo, galioja tas teismo sprendimas, kuriuo išlaikymas priteistas. Šis ypatumas negali būti kvalifikuojamas taip, kad, sprendžiant klausimą dėl priteisto išlaikymo dydžio pakeitimo, gali būti grįžtama į teismo procesinio sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas, priėmimo momentu buvusią padėtį ir iš naujo (pakartotinai) atliekamas teisinis tokios padėties įvertinimas. Teismo procesinis sprendimas dėl išlaikymo priteisimo tiek, kiek tokiu procesiniu sprendimu atliktas teisinis padėties, buvusios jo priėmimo momentu, kvalifikavimas (tiksliau – konstatavimas, kad priteisto išlaikymo dydis (sprendimo priėmimo momentu) proporcingas nepilnamečio vaiko poreikiams ir jo tėvų turinei padėčiai bei užtikrina būtinas vaikui vystytis sąlygas), turi *res judicata* galią, kaip ji suprantama pagal [CPK 279](#) straipsnio 4 dalį, todėl šiuo aspektu nebegali būti peržiūrimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-24/2013](#); 2018 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395-313, 34 punktas; kt.).
30. Kasacinio teismo praktikoje taip pat nurodoma, kad nepriklausomai nuo to, ar išlaikymo dydis buvo vienašališkai nustatytas teismo ar šalių susitarimu, patvirtintu teismo sprendimu ([CK 3.53](#) straipsnio 3, 4 dalys), visais atvejais teigtina, jog teismo sprendimu nustatytas išlaikymo dydis atitiko tuo metu buvusią to iš tėvų, kuris teismo sprendimu įpareigotas teikti išlaikymą, turinių galimybių ir vaiko (vaikų), kuriam priteistas išlaikymas, poreikių pusiausvyrą, užtikrino galimybę patenkinti būtinus ar bent minimalius vaiko raidos poreikius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-24/2013](#)).
31. Atsižvelgiant į nurodytus kasacinio teismo išaiškinimus, apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvai dėl galimybės atnaujinti procesą byloje ir iš naujo spręsti 2018 m. priteisto iš atsakovo trins nepilnamečiams vaikams išlaikymo dydį laikytini teisiskai nepagrįstais.
32. Dėl kitų kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį argumentų kaip teisiskai nereikšmingų šalių ginčui spręsti teisėjų kolegija nepasisako.

Dėl bylos procesinės baigties

33. Apibendrinama tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias priteisto išlaikymo nepilnamečiam vaikui pakeitimą, nepažeidė įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą reglamentuojančių proceso teisės normų, o apeliacinės instancijos teismas šias teisės normas netinkamai taikė ir pažeidė. Tai sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo iš dalies patenkintas ieškiny dėl priteisto išlaikymo nepilnamečiams vaikams padidinimo ([CPK 359](#) straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

34. Kasaciniam teismui patenkinus ieškovės kasacinį skundą, panaikinus apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikus galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo ieškiny patenkintas iš dalies, iš naujo paskirstomos šalių apeliacinės instancijos teisme turėtos bylinėjimosi išlaidos ([CPK 93](#) straipsnio 5 dalis).
35. Atsižvelgiant į bylos procesinę baigtį, atsakovo apeliacinės instancijos teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas jam nepriteisiamas. Ieškovė apeliacinės instancijos teisme patyrė 400 Eur bylinėjimosi išlaidų advokato pagalbai apmokėti. Šios išlaidos neviršija Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, todėl jos priteistinos ieškovei iš atsakovo ([CPK 93](#) straipsnio 1 dalis, 98 straipsnio 1 dalis).
36. Ieškovė kasaciniame teisme patyrė 700 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti. Šios išlaidos neviršija Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio. Patenkinus ieškovės kasacinį skundą, šios išlaidos jai priteistinos iš atsakovo ([CPK 93](#) straipsnio 1 dalis).
37. Patenkinus ieškovės, kuri pagal įstatymą atleista nuo žyminio mokesčio už kasacinį skundą mokėjimo ([CPK 83](#) straipsnis 1 dalies 2 punktas), iš atsakovo valstybei priteistina 49 Eur žyminio mokesčio už kasacinį skundą ([CPK 96](#) straipsnio 1 dalis).
38. Kasacinis teismas patyrė 2,42 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu. Kadangi šios išlaidos nesiekia nustatytos minimalios tokių išlaidų priteisimo valstybei 5 Eur sumos, tai jų atlyginimas iš atsakovo valstybei nepriteisiamas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Kauno apygardos teismo 2021 m. balandžio 22 d. sprendimą ir palikti galioti Kauno apylinkės teismo 2020 m. gruodžio 8 d. sprendimą.

Priteisti ieškovei L. D. (a. k. *duomenys neskelbtini*) iš atsakovo G. D. (a. k. *duomenys neskelbtini*) 400 (keturis šimtus) Eur bylinėjimosi išlaidų advokato pagalbai apmokėti apeliacinės instancijos teisme.

Priteisti ieškovei L. D. (a. k. *duomenys neskelbtini*) iš atsakovo G. D. (a. k. *duomenys neskelbtini*) 700 (septynis šimtus) Eur bylinėjimosi išlaidų advokato pagalbai apmokėti kasaciniame teisme.

Priteisti valstybei iš atsakovo G. D. (a. k. *duomenys neskelbtini*) 49 (keturiasdešimt devynis) Eur žyminio mokesčio už kasacinį skundą (ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660).

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Artūras Driukas

Virgilijus Grabinskas

Donatas Šernas